

Geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied Groningen

Aandacht voor zingeving en perspectief

Een initiatief van het Platform Kerk & Aardbeving

Kerk & Aardbeving is een platform van kerken in en rond het gebied dat te maken heeft met de gevolgen van de aardgaswinning. www.kerkenaardbeving.nl

Verantwoordelijke organisaties

Dit projectplan is geschreven door de projectgroep. De projectgroep bestaat uit de volgende organisaties:

1. Platform Kerk & Aardbeving
2. Provinciale Raad van Kerken Groningen & Drenthe
3. Humanistisch Verbond Groningen
4. Bisdom Groningen & Leeuwarden
5. Protestantse Gemeente te Groningen
6. Solidair Groningen & Drenthe

Aanleiding

Er is geestelijk nood onder bewoners van het aardbevingsgebied Groningen als gevolg van het schadeherstelproces en de versterkingsprocedure. Uit het sociaalpsychologisch onderzoek *Gronings Perspectief* van de Rijksuniversiteit Groningen (d.d. 30 januari 2018) blijkt dat circa 10.000 mensen met aardbevingsgerelateerde gezondheidsklachten kampen. De projectgroep erkent dit en wil de komende jaren van betekenis zijn voor de getroffen bewoners.

Uit de verhalen van de bewoners¹ van het aardbevingsgebied en de onderzoeken die zijn uitgevoerd naar hun situatie en welzijn blijkt dat de inwoners te maken hebben met existentiële nood die is ontstaan als gevolg van gaswinning. De (dreigende) ontwrichting van de leefsituatie en wooncultuur in het aardbevingsgebied als geheel is het gevolg van een verwevenheid van verschillende ontwikkelingen en factoren.

- De gaswinning veroorzaakt aardbevingen die leiden tot angst, zorg en materiële schade.
- De schade aan gebouwen leidt tot onveiligheid, angst, aantasting van het woonmilieu en waardedaling.
- De versterkingsactiviteiten en aardbevingsbestendiging hebben tot gevolg: gestutte gebouwen (huizen, boerderijen, enz.), afbraak van huizen, uithuisplaatsingen voor versterkingsactiviteiten, (tijdelijke) sluiting van schoolgebouwen en woonvoorzieningen, vertrek van burgers, aantasting van het sociale milieu, wat leidt tot sociale ontwrichting en gevoelens van ontheemding.
- De manier waarop de aardbevingssschade wordt afgehandeld leidt tot frustratie, onzekerheid, vernedering, teleurstelling, machteloosheid, boosheid, ongelijkheid, sociale onrust en verlies van tijd (o.a. voor gezin, vrijwilligerswerk, enz.).²
- Dit wordt versterkt door de opstelling van politieke, commerciële en publieke instanties (overheid, NAM, enz.,) waardoor verlies van vertrouwen vanwege het gebrek aan erkenning is ontstaan.

---

¹ [https://www.rtvnoord.nl/nieuws/192789/Als-we-alles-hadden-gekregen-wat-is-beloofd-hadden-we-hier-
een-paleis-gehad](https://www.rtvnoord.nl/nieuws/192789/Als-we-alles-hadden-gekregen-wat-is-beloofd-hadden-we-hier-een-paleis-gehad)

[https://www.rtvnoord.nl/nieuws/192995/Onafhankelijk-Raadsman-Onzekerheid-over-versterking-maakt-
mensen-kapot](https://www.rtvnoord.nl/nieuws/192995/Onafhankelijk-Raadsman-Onzekerheid-over-versterking-maakt-mensen-kapot)

Zie bijlage met praktijkverhalen

² Zie ook pagina 39 van het "[Modelplan nafase](#)", [impact, landelijk kennis & adviescentrum voor psychosociale zorg na rampen](#) Daar spreekt men over "administratief terrorisme" en "Betonnen regels"

- De gevolgen van de analyse dat Groningen als wingewest de lasten draagt terwijl de lusten van de opbrengst elders geïnvesteerd zijn brengt gevoelens van onrecht, achterstelling en krenking met zich mee.

Samengevat kan gezegd worden dat er sprake is van: angst, onveiligheid, onzekerheid, verlies van vertrouwen en geborgenheid, aantasting van het woonmilieu (collectiviteit), verlies aan waarde en inkomen, verlies aan toekomstperspectief, rouw, trauma's, gebrek aan erkenning. Daarbij is belangrijk om op te merken dat deze gevolgen zich op verschillende niveaus tegelijk afspelen: individueel en in gezinsverband (micro-niveau), bij dorpsgemeenschappen (meso-niveau), en in de regio als geheel (macro-niveau).

Probleemstelling

Deze schets van de ontwrichting laat zien dat in noordoost Groningen de zinsverbanden die mensen vinden in gezinsleven, werk en dorpsgemeenschap (leefsituatie en wooncultuur) fundamenteel bedreigd en aangetast zijn. Er is sprake zowel van verlies op verschillende terreinen tegelijk als van een stapeling van problematiek. Daardoor ontstaat een toenemende complexiteit in de ervaringen van mensen, in hun verhaal en hun verlies. Parallel aan de langzame ontwrichting van de zinsverbanden, is er ook in sommige gevallen sprake van een langzame traumatisering.

Doelstelling

Daar waar de problematiek om psychologische behandeling vraagt, zal die geboden moeten worden. Tegelijk vraagt de problematiek, zoals boven geschetst, ook aandacht voor de zinsverbanden waarin de bewoners zich bewegen, hun leefsituatie en wooncultuur, hun (gedeelde) toekomstperspectief, hun basale verlangens naar vertrouwen, veiligheid, erkenning en rechtvaardigheid, en evenzeer hun diepe ervaringen van vervreemding, vernedering en verontwaardiging. Daarin kan geestelijke verzorging een wezenlijke, zo niet onmisbare rol spelen.³

Daarom wil de projectgroep komen tot het aanstellen van geestelijke verzorgers voor het gebied. Deze geestelijke verzorging overstijgt de kerkmuren en zal dorpsbreed worden ingezet. De nood is hoog en er kan niet langer worden gewacht met het aanstellen van de eerste geestelijke verzorgers.

Doelstelling (1ste fase)

Het aanstellen van twee parttime geestelijke verzorgers die de bewoners professioneel ondersteunen bij het streven naar veerkracht⁴ en weerbaarheid, bij het rouwen om verlies, bij behouden en scheppen van de nodige zinsverbanden.⁵ Daarnaast stellen de geestelijke verzorgers een plan van aanpak op hoe geestelijke verzorging het beste duurzaam vormgegeven kan worden in het aardbevingsgebied na de eerste fase.

---

³ Deze aanpak is niet uniek. De meerwaarde van geestelijke verzorging tijdens crisissen en rampen heeft zich o.a. bewezen na de vuurwerkramp in Enschede. Daar trokken geestelijke verzorgers, pastores en vrijwilligers het gebied rond met een handkar om met bewoners in gesprek te gaan en hen te ondersteunen. Zie ook het artikel in het Dagblad van het Noorden, van mw. J. Gelderloos. <http://www.dvhn.nl/Meningen/Opinie-Geestelijke-verzorging-van-levensbelang-22884316.html>

⁴ Zie ook het Modelplan Nafase waar "veerkracht" het leidende principe is voor nazorg in de nafase

⁵ Contextuele zingeving

Doelstelling (2^e fase)

Op basis van het plan van aanpak wordt geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied verder vormgegeven en uitgewerkt. Geestelijke verzorging moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van de ondersteuningsmogelijkheden die beschikbaar zijn voor de getroffen bewoners van het aardbevingsgebied. Een stichting is daarbij waarschijnlijk de best passende organisatievorm. Meer hierover bij de werkwijze 2^e fase.

Dit projectplan richt zich op het behalen van de doelstelling van de 1ste fase.

Wat is geestelijke verzorging?

Geestelijke verzorging onderscheidt zich door haar primaire focus op existentiële noden, bronnen en verbanden en biedt ondersteuning in de manier waarop mensen vanuit hun waarden, betekenisgeving en levensovertuigingen zich tot hun situatie verhouden. Essentieel daarin is aandacht voor de context van de personen aan wie deze existentiële en spirituele zorg wordt verleend.⁶

In bijzondere of belastende situaties waarin de (vanzelfsprekende) zinsverbanden aangetast worden, ondersteunen geestelijk verzorgers mensen bij het zoeken naar een manier om zich tot de situatie te verhouden, om te rouwen waar verlies geleden is, om zinsverbanden te herstellen of om nieuwe zinsverbanden te scheppen, en om veerkracht en weerbaarheid te versterken. De geboden ondersteuning richt zich op individuen en op groepen, als ook op het adviseren van anderen (professionals en vrijwilligers) die in hun werk met zingevingsvragen geconfronteerd worden. Geestelijke verzorging wordt geboden met en zonder indicatie, in zowel laagdrempelige contacten als in georganiseerde verbanden.

Daarnaast en dat is van belang om extra te benadrukken is de geestelijke verzorger niet gebonden aan een kerk, gemeente en/of sociaal team. Hierdoor kan men de zo belangrijke neutraliteit waarborgen en het eigene van de functie behouden. Geestelijke verzorgers verzanden niet in tijdrovende overlegstructuren maar kunnen betrokken worden bij lokale overheden, sociale teams, kerken en andere organisaties zonder dat de onafhankelijkheid wordt aangetast. De geestelijke verzorger biedt daarmee een vrijplaats aan allen die op een zeer laagdrempelige wijze behoefte hebben aan professional die luistert.

Profijtgroep

Het project komt ten goede aan de getroffen bewoners⁷ van het aardbevingsgebied. Naast hulp aan bewoners kan ook hulp geboden worden aan mensen die werkzaam zijn in het gebied. Te denken valt aan professionals en vrijwilligers van hulpverleningsorganisaties. Het gebied waar aardbevingen plaatsvinden is een geografisch groot gebied dat zich niet beperkt tot de Groningse provinciegrenzen. De

---

⁶ Professionele geestelijke verzorging biedt, meer formeel gesteld, hulpverlening, advies en ondersteuning bij zingevingsvragen van existentiële, spirituele, ethische en/of esthetische aard. Vereniging van Geestelijk Verzorger, Beroepsstandaard Geestelijk Verzorger, https://vgvz.nl/wp-content/uploads/2016/06/beroepsstandaard_definitief.pdf, pp. 9 e.v.

⁷ "Bij getroffen en nabestaanden, verwanten en andere dierbaren. Maar ook aan degenen die beroepsmatig betrokken zijn bij een ramp of crisis, zoals reddingswerkers en hulpverleners, zowel uitvoerend als leidinggevend." Uit de [handreiking Rampenspirit, zorg voor de geest](#), p. 15.

focus ligt echter op mensen die te maken hebben met woningversterkende maatregelen, van schadeprocedures (die moeizaam verlopen) en waar sprake is van sloop, gedwongen verhuizing en nieuwbouw (bijv. in het dorp Overschild). Er zijn complexe situaties waarin bijvoorbeeld werknemers van Centrum Veilig Wonen (CVW) naast beoordelaars ook bewoners zijn. De werknemers maken deel uit van dezelfde samenleving, gaan naar dezelfde kerk en spelen in hetzelfde voetbalteam als bewoners die (eveneens) geraakt zijn door de aardbevingsproblematiek. Dat kan voor frictie zorgen. Gezien de doorloopsnelheid van de medewerkers van CVW blijkt dit een lastige job te zijn.

Doelgroep

De profijitgroep zullen directe ondersteuning ontvangen van de geestelijke verzorgers. Daarnaast treden hulpverleners zoals maatschappelijke werkers, mensen van Stut en Steun, vrijwilligers van kerken, buurt- en dorpsverenigingen enz. vaak op als hulpverlener en als luisterend oor voor mensen in nood, de profijitgroep. Via de doelgroep wil de projectgroep de profijitgroep bereiken. De geestelijke verzorgers zullen groepsgesprekken, (zo mogelijk) intervisiebijeenkomsten organiseren en trainingen verzorgen voor de doelgroep om de hulp aan de profijitgroep te verbeteren. In dit plan wordt dit (theoretische) onderscheid verder niet benoemt. In praktijk zullen profijitgroep en doelgroep soms door elkaar lopen. Door deze groepen te onderscheiden wordt de werkwijze verduidelijkt, dat geldt ook voor de aard van de ondersteuning die per groep verschilt.

Beoogde resultaten

Dit project richt zich primair op de getroffen bewoners van het aardbevingsgebied en daarnaast op het tijdig afronden van het plan van aanpak om bewoners en organisaties de komende jaren duurzaam te kunnen voorzien van geestelijke verzorging (voorbereiding 2^e fase).

- De geestelijke verzorgers zijn zichtbaar aanwezig en benaderbaar voor bewoners door gebruik te maken van de 'Proatbus'
- Het vormgeven van presentie(pastoraat), het aanwezig-zijn
- Ontwikkeling en verspreiding van informatiemateriaal voor bewoners en organisaties over wat geestelijke verzorgers kunnen bieden
- Ontwikkeling van een goede verwijsstructuur voor (hulpverlenings-)organisaties
- Het ontwikkelen van trainingen aan vrijwilligers en professionals
- Kennismaking met en aansluiten bij bestaande overlegstructuren van dorp- en buurtverenigingen (Groninger Dorpen), gasberaad en bewonersinitiatieven
- Geestelijke verzorgers zijn gesprekspartner voor bewoners en relevante organisaties, zoals hulpverleningsorganisaties, huisartsen, gemeenten, kerken en dorps- en buurtverenigingen enz.
- Inventarisatie van existentiële nood en zingevingsvragen onder de bewoners
- Het lenigen van directe existentiële nood
- Een logboek dat door de geestelijk verzorgers wordt bijgehouden
- Een plan van aanpak over hoe geestelijke verzorging het beste duurzaam vormgegeven kan worden in het aardbevingsgebied (voorbereiding 2^e fase)
- De projectgroep schrijft artikelen voor lokale, regionale en landelijke media (functionele PR en wellicht opiniërende artikelen)

Ondersteuningsmogelijkheden geestelijke verzorger

De geestelijke verzorger is een specialist als het gaat om zingeving, levensbeschouwing, spiritualiteit en existentieel welzijn. Grote woorden die betekenis krijgen in gesprekken van mens tot mens. De ondersteuning kan als volgt worden beschreven:

- Gesprekken, individueel of in groepsverband, met bewoners, o.a. met het oog op de bevordering van weerbaarheid en veerkracht
- Aandacht bieden voor verlieservaringen en rouw
- Het beluisteren en, indien gewenst, optekenen van persoonlijke verhalen
- Het beluisteren en, indien gewenst, optekenen van verhalen en toekomstbeelden van dorpen en gemeenschappen die de leefbaarheid bevorderen

Dienstverlening en samenwerking

- Het optreden als vertrouwenspersoon, c.q. bemiddelen bij bijzondere nood
- Het leggen van verbindingen tussen verschillende gemeenschappen en hun initiatieven
- Nauw samenwerken en direct contact onderhouden met maatschappelijk werk, sociale teams van gemeenten, versterkingspunten van de Nationaal Coördinator Groningen en psychologische hulpverlening, kerken, dorp- en buurtverenigingen
- Het verzorgen van trainingen aan professionals en vrijwilligers

Advisering en onderzoek

- Het adviseren van professionals en vrijwilligers van hulpverleningsinstanties, kerken, enz. met het oog op aandacht voor existentiële en zinragen ten aanzien van de gaswinnings-problematiek
- Contact onderhouden met onderzoekers om de situatie met betrekking tot geestelijk welzijn en zingeving beter te verstaan en de mogelijkheden om daarop adequaat in te gaan⁸

Samengevat: geestelijke verzorgers bieden aandacht, begeleiding en crisisinterventie aan bewoners en organisaties die te maken hebben met de gevolgen van de aardbevingen en zijn in staat deze expertise tijdens trainingen over te dragen aan professionals en vrijwilligers. Het eerste jaar zal met name de nadruk liggen op directe ondersteuning van bewoners en op de voorbereidingen voor de tweede fase.

---

⁸ De Rijks Universiteit Groningen (RUG) en de Protestantse Theologische Universiteit ontwikkelen een onderzoekstraject, dat parallel aan dit project wordt opgestart. Het traject bevat drie elementen: expertsmeetings, postdoc en promotieonderzoek. Alle drie elementen bieden een onderzoeksbasis voor een wetenschappelijke reflectie op het feitelijk aanbod van geestelijke verzorging zoals in dit projectplan is beschreven. De expertsmeetings worden hier uitgelicht: *voor een drietal bijeenkomsten zullen experts- en ervaringsdeskundigen uitgenodigd worden. Op 5 november 2018 wordt een focusgesprek gehouden met het oog op ervaringen met geestelijke zorg bij incidenten en rampen zoals er geweest zijn in de Bijlmer, Enschede, Volendam, Apeldoorn, enz. en bij langdurende, maar eveneens ontwrichtende situaties zoals bij de gevolgen van MKZ-, vogelgriep- en Q-koorts epidemieën. Op 21 januari 2019 volgt een focusgesprek met het oog op de specifieke ervaringen met geestelijke zorg in het aardbevingsgebied van noordoost Groningen. Op 11 maart 2019 wordt de balans opgenomen en interactief aan een 'zorgontwerp' gewerkt. Daarnaast gaat een student van de RUG tijdens het collegejaar (2017-2018 grotendeels) haar scriptie schrijven rondom deze thematiek. Haar focus betreft een (internationaal) literatuuronderzoek om zo in kaart te brengen wat er over de thematiek van geestelijke verzorging (chaplancy/spiritual care) bij rampen onderzocht is.* (n.a.v. de tekst van prof. M. Walton en dr. J.K. Muthert). Het project wordt d.m.v. het onderzoekstraject op wetenschappelijke wijze gemonitord.

Werkwijze

De eerste geestelijke verzorgers die specifiek worden aangesteld voor de ondersteuning van de bewoners van het aardbevingsgebied zullen gaandeweg ontdekken hoe ondersteuning het beste vormgegeven kan worden. De verwachting is dat deze geestelijke verzorgers een kwartiermakerfunctie gaan vervullen voor een groter team dat voor een aantal jaren betrokken blijft bij bewoners en organisaties. Op basis van hun ervaringen, contacten in het netwerk en beschikbare mogelijkheden wordt een plan van aanpak opgesteld. Het plan dient als uitgangspunt om geestelijke verzorging na het eerste projectjaar op een duurzame wijze te verankeren. De projectgroep wil echter snel starten door het aanstellen van twee parttime geestelijke verzorgers voor 1 fte.

Belangrijk is dat de geestelijke verzorgers snel in beeld komen bij de diverse hulpverleningsorganisaties die al contact hebben met de getroffen bewoners. Zij kunnen bewoners doorverwijzen. Hetzelfde geldt voor kerken en andere organisaties die door bewoners benaderd worden voor ondersteuning. Er zal daarom gewerkt worden aan een verwijsstructuur.

Het beginstadium van het project zal voornamelijk bestaan uit veel netwerken en 'showing the flag'. De geestelijke verzorgers laten zien dat zij er zijn voor de bewoners (vanuit de presentiemethodiek). Het winnen van vertrouwen door aanwezig te zijn tijdens bewonersinitiatieven, gasberaad, bijeenkomsten van dorp- en buurtverenigingen is van groot belang. Het gaat om het opbouwen van vertrouwen. De geestelijke verzorgers komen bij voorkeur uit het aardbevingsgebied en zijn vertrouwd met de problematiek alsmede de Groningse cultuur en zijn in staat om aan te sluiten bij de bewoners en organisaties.

Gezien de voorzichtige aard van de Groningers ligt het voor de hand om zo veel mogelijk bij hen aan te sluiten. Het hebben van een 'Proatbus' is een mooie eerste stap. Het gaat hierbij om aanwezig *zijn* en aansluiten *bij* bewoners. Het gaat om presentie. De bus (camper of iets wat daar op lijkt) rijdt door het bevingsgebied en doet op deze wijze vele dorpen en plaatsen aan. Een kop koffie en een plak Grunniger Kouke om het gesprek op gang te brengen is altijd aanwezig, evenals een doos tissues. De geestelijke verzorgers hebben geen kantoor, maar gaan er op uit. De geestelijke verzorgers hebben een handen-uit-de-mouwen-houding en zijn actief. Met de Proatbus worden de dorpen en de bijeenkomsten bezocht. De bus maakt de problematiek op een eigentijdse wijze zichtbaar en bewoners krijgen de kans om hun eigen zorgen en gevoelens bespreekbaar te maken. De Proatbus is een middel dat multifunctioneel inzetbaar is.

Daarnaast zullen de geestelijke verzorgers zich via dorp- en buurtverenigingen, scholen en andere informele netwerken zich presenteren. Het meest eenvoudig is om aan te sluiten bij bestaande overlegsituaties en waar mogelijk verbindingen tussen organisaties te leggen. Het hebben van inloopmogelijkheden (spreekuren) op centraal gelegen locaties behoort ook tot de middelen die de geestelijke verzorgers tot hun beschikking hebben.

In de opstartfase wordt aansprekend informatiemateriaal ontwikkeld. Het materiaal wordt verspreid onder relevante organisaties. Ook zullen lokale, provinciale kranten en

ook nieuwszenders worden benaderd om het werk van de geestelijke verzorgers onder de aandacht te brengen.

Het is de taak van de geestelijke verzorgers om naast individuele gesprekken met bewoners, groepsgesprekken te voeren met kerken (voorgangers, diaconieën en bestuurders). Hetzelfde geldt voor hulpverleners van bijvoorbeeld sociale teams, huisartsen en maatschappelijk werkers. Het platform Kerk & Aardbeving signaleert dat kerken zich vaak niet goed raad weten met de ontstane situatie. De geestelijke verzorgers kunnen hierin adviseren. De geestelijke verzorgers trainen vrijwilligers en professionals om bewoners (nog) beter te kunnen begeleiden op het gebied van zingevingen emotionele en sociale steun. Vrijwilligers zijn afkomstig uit kerken, buurt- en dorpsverenigingen, andere vrijwilligersorganisatie en tenslotte kunnen vrijwilligers ook aanmelden voor een training. De verwachting is dat in de beginfase het vooral zal gaan om ontwikkeling van trainingen en niet zo zeer om uitvoering.

Vrijwilligers kunnen worden ingezet als gesprekspartner voor bewoners. Zij kunnen met de geestelijke verzorgers optrekken om aanwezig te zijn tijdens de verschillende overleggen, diverse hand- en spandiensten verrichten en een actieve bijdrage vervullen wanneer hulp wordt ingeroepen.

De ervaringen uit de contacten met bewoners en organisaties worden vertaald in een plan van aanpak. Gaandeweg ontwikkelen de geestelijke verzorgers een aanpak die goed aansluit bij de bewoners en organisaties. Het plan dient vervolgens als leidraad voor het vervolgtraject. De projectgroep is betrokken bij de totstandkoming van het plan en de te nemen vervolgstappen.

Tweede fase

De geestelijke verzorgers kunnen voor het eerste jaar als projectmedewerkers worden ondergebracht bij Solidair Groningen & Drenthe. In die periode zal een duurzame oplossing voor de geestelijke verzorgers worden ontwikkeld. Daarbij wordt gedacht aan het oprichten van een stichting die als werkgever fungeert voor een team van geestelijke verzorgers (omvang 3 a. 5 fte). Deze stichting wordt gevormd door diverse organisaties met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden die actief zijn in het aardbevingsgebied. De projectgroep vindt het belangrijk dat na het eerste jaar direct opgeschaald kan worden naar drie en vervolgens naar vijf geestelijke verzorgers.

Projectorganisatie en samenwerkingspartners

Het projectteam bestaat uit een zestal organisaties die zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor de uitvoering van het projectplan. Via deze organisatie is een groot netwerk beschikbaar van diverse organisaties die actief zijn in het aardbevingsgebied. Het draagvlak is daardoor groot en wordt nog groter door de urgentie van het probleem en de bereidheid van (mogelijke) samenwerkingspartners. De initiatiefnemer van het project is het platform Kerk en Aardbeving. Solidair Groningen & Drenthe is de penvoerder en aanspreekpunt voor financiers en andere samenwerkingspartners. De onderstaande organisaties vormen de projectgroep.

- Platform Kerk & Aardbeving
- Provinciale Raad van Kerken Groningen & Drenthe
- Humanistisch Verbond Groningen

- Protestantse Gemeente te Groningen
- Bisdom Groningen & Leeuwarden
- Solidair Groningen & Drenthe

Mogelijke samenwerkingspartners

Steunpunt Stut en Steun, voor ondersteuning rondom afhandeling aardbevingsschade

Gemeenten en sociale teams

Huisartsen en medische centra

Dorps- en buurtvereniging

Kerken: diaconieën en Parochiële Caritas Instellingen

Enz.

Projectperiode

Het project vangt aan op 1 september 2018 (of zoveel eerder of later indien voldoende financiering beschikbaar is) en loopt door tot 31 augustus 2019. Het rapport met daarin het plan van aanpak is gereed op 1 april 2019.

Begroting/ Dekkingsplan

Voor het aanstellen van twee parttime geestelijke verzorgers voor de eerste fase, activiteitenkosten en de aanschaf van de Proatbus, etc. zijn de bedragen gemoeid die vermeld staan onder "Jaar 2018/2019". De begroting maakt inzichtelijk welke kosten er gemaakt gaan worden voor de eerste vijf jaren en hoe de projectgroep denkt de getroffen bewoners duurzaam te kunnen voorzien van de mogelijkheid tot geestelijke verzorging. De inkomsten voor het eerste projectjaar zijn minimaal nodig om te kunnen starten. De jaren daarna kan worden opgeschaald omdat er meer hulp nodig is. De begroting kan ook omlaag worden gebracht omdat er bijvoorbeeld meer gebruik gemaakt gaat worden van (getrainde) vrijwilligers.

Projectbegroting en dekkingsplan											
"Geestelijke verzorging in aardbevingsgebied Groningen"											
	Jaar 2018/2019		Jaar 2019/2020		Jaar 2020/2021		Jaar 2021/2022		Jaar 2022/2023		
Projectbegroting	uren	bedrag	uren	bedrag	uren	bedrag	uren	bedrag	uren	bedrag	
Twee parttime geestelijk verzorgers	1872	€ 100.000	1872	€ 100.000	1872	€ 100.000	1872	€ 100.000	1872	€ 100.000	
Uitbreiding twee extra fulltime GV-ers		€ 0	3744	€ 200.000	3744	€ 200.000	3744	€ 200.000	3744	€ 200.000	
Uitbreiding twee extra fulltime GV-ers		€ 0		€ 0	3744	€ 200.000	3744	€ 200.000	3744	€ 200.000	
Oprichting stichting, beg.- en onderst. opstartproces		€ 30.000		€ 10.000		€ 0		€ 0		€ 0	
Administratieve ondersteuning		€ 5.000		€ 10.000		€ 15.000		€ 15.000		€ 15.000	
Aanschaf Proatbus en aanpassingskosten		€ 10.000		€ 0		€ 0		€ 0		€ 0	
Aanschaf tweede of derde Proatbus en aanpassingskosten		€ 0		10.000		€ 10.000		€ 0		€ 0	
Onderhoud, brandstof, verz. Proatbus(sen)		€ 5.000		€ 10.000		€ 15.000		€ 15.000		€ 15.000	
Activiteitenbudget		€ 10.000		€ 15.000		€ 20.000		€ 20.000		€ 20.000	
Extra reiskosten		€ 5.000		€ 15.000		€ 25.000		€ 25.000		€ 25.000	
Totalen	1872	€ 165.000	5616	€ 370.000	9360	€ 585.000	9360	€ 575.000	9360	€ 575.000	
Totalen fte	1		3		5		5		5		
Dekkingsplan											
Crowdfunding Proatbus(sen)		€ 10.000		€ 0		€ 0		€ 0		€ 0	
Kerken (PCI'en en Diaconieën)		€ 30.000		€ 10.000		€ 10.000		€ 10.000		€ 10.000	
Kansfonds		€ 50.000		€ 20.000		€ 10.000		€ 0		€ 0	
PIN fonds		€ 15.000		€ 10.000		€ 5.000		€ 0		€ 0	
Maatschappij van Welstand		€ 30.000		€ 20.000		€ 10.000		€ 10.000		€ 0	
Stichting Rotterdam		€ 30.000		€ 20.000		€ 10.000		€ 0		€ 0	
Ministerie(s)		???		€ 275.000		€ 525.000		€ 525.000		€ 525.000	
Overige fondsen		???		€ 15.000		€ 15.000		€ 30.000		€ 40.000	
Eindtotaal		€ 165.000		€ 370.000		€ 585.000		€ 575.000		€ 575.000	

Bijlage

Verhaal van Jitse van der Wal, predikant Gereformeerde Vrijgemaakte Kerk Appingedam
Mail verstuurd op vrijdag 20 april 2018.

LUISTEREN MET JE HART NAAR MOEDELLOZE MENSEN

Helaas: scheuren in huizen zijn geworden tot scheuren in mensen

Vrij snel na de beving van Huizinge (2012) krijg ik te maken met een gezin met een aantal kinderen, waarvan het huis onveilig is geworden. De achtergevel dreigt om te gaan. Daar worden flinke stutten tegen aan gezet. Tegelijk roept het indringende vragen op rond het wonen in dit huis. Vragen die de ouders delen met mij als hun predikant. Vragen die intenser worden door de enorme strijd die zich ontwikkelt met de NAM als veroorzaker en schade-afhandelaar. Hoe is die combinatie ooit mogelijk geworden? Na lange jaren van gedoe belandt dit gezin in een huurwoning in de regio Assen. Inmiddels zitten ze weer op een andere plek in een huurhuis, omdat mee door al deze ellende hun eigen bedrijf ook nog eens failliet gegaan is.

De man van dit gezin is een tijd helemaal opgeslokt geraakt door de aandacht voor deze scheuren in zijn huis, dat het ook bij hem leidt tot diepe scheuren in zijn ziel.

Inmiddels gaat het gelukkig beter met dit gezin, maar wat gebeurd is heeft nog lange tijd impact op hun leven. Als predikant / geestelijk verzorger heb ik jaren met hun kunnen oplopen, luisteren naar wat er speelt, met hun mee kunnen denken.

Ze zijn daar erg dankbaar voor en onderstrepen de noodzaak van geestelijke zorg.

Hun buurman krijgt wat later in de tijd ook met de gevolgen van de gaswinning te maken. Hij heeft zijn huis horen kraken. Ondergrondse geluiden die schrikbaar zijn. Een vervolgens een steeds meer kapot rakende woning in zijn bezit. Ook hij wordt murw gemaakt door de NAM en alle instanties die uit de grond gestampt zijn. De strijd voor recht kost hem zijn huwelijk. Dat horen we helaas vaker. Ook bij hem komen de grote vragen naar zin van leven boven; als niet-christen is hij blij met het luisterend oor en open hart wat ik hem kan bieden. Zo komt hij verder tot op die dag dat de NAM overstag gegaan is... heel bijzonder! Noodzaak van geestelijke zorg?

Voor hem is dat geen vraag: absoluut!

Een jong gezin krijgt te maken met schade in hun oude woning in het hart van een klein dorp boven Appingedam. Uit onderzoek blijkt, dat er bijna geen fundering onder dit huis zit. Wel is het een woning met zware balken in het plafond.

Ook hier weer: veel strijd met de NAM etc, schrijnend geval geworden wat weinig opschiet, verhuizen naar een huurwoning in de buurt van Veendam, eindeloos verhaal tot eindelijk hun huis wordt opgekocht. Daarvoor is de man en vader wel een aantal keren uit de running geweest op zijn werk. Daarnaast hebben ze in de tijd van wonen in de regio Veendam en aansluiting bij een kerkgemeenschap daar geen steun ervaren vanuit die kerkgemeenschap. Na een halfjaar kwamen ze, terwijl ze daar bleven wonen, terug naar kerkelijk Appingedam. Omdat de scheuren in de ziel vanuit hier wel aandacht kregen. Na de moeilijke keus om wel of niet in de gaswinningsregio een huis te gaan kopen, hebben ze toch om die verbondenheid met mensen een keus gemaakt voor deze regio: dit gezin woont nu in een dorp iets dichterbij Appingedam dan waar het gewoond heeft. Geestelijke zorg? Zonder hadden ze het niet gered. Dreiging van niet verder willen leven was op een zeker moment

heel groot bij vooral de man en vader. Inmiddels heeft hij levensruimte terug: wat een Godsgeschenk om met mijn gezin in dit nieuwe huis te mogen wonen.

En dan de versterkingsellende: gezinnen die overrompeld worden in Opwierde-Zuid door de tegenstelling van versterken van hun eigen koopwoningen die zwak getypeerd worden en de sloop /nieuwbouw van sterkere vooral huurwoningen.

Dat geeft grote vragen rond veiligheid voor deze vooral jonge gezinnen. Stel je voor er komt een beving waarbij het huis instort; wie van mijn kinderen pak ik het eerst ?

Vragen rond de kern van leven en veiligheid. Daar is een luisterend oor en een open hart voor nodig. En het wordt gewaardeerd wanneer je dat kunt bieden. Geestelijke zorg ? Geen vraagteken ! Noodzaak.

En zo kan ik nog veel meer verhalen schrijven wanneer ik daar tijd voor zou hebben.

Ervaringen van mensen die een eigen verhaal met je delen, rond kerkdiensten waarin ik ben voorgegaan in het Noorden, rond ontmoetingen op straat, bij samenkomsten van Platform Kerk en Aardbeving, bij huisarts en fysiotherapeut (op vrijdagmiddag toen ik zelf behandeld moest worden: 'Ik heb de hele week alleen maar aardbevingslachtoffers gehad'), op een boerenbijeenkomst, bij de hongerstakers.

En dan die andere kant: het luisterend oor en open hart voor wie zich bezig houden met schadeherstel en versterking. Medewerkers van CVW, van NCG, van lokale politiek (burgemeester en wethouders): ook zij, hebben net als alle anderen, een klankbord nodig om vol te kunnen houden in een leefwereld waarin teveel gebeurt.

Die rol hebben geestelijk verzorgers ook. En dat vullen nu vaak een aantal lokale predikanten in, die zelf in de veelheid van taken vastraken. Of van wie het niet gewaardeerd wordt door de kerkelijke achterban dat ze zich daarvoor inzetten.

Ook rond de hongerstaker(s) en het team daaromheen zie je de noodzaak van reflectie, van bezinning op het leven en de invulling daarvan in wat er hier en nu zich afspeelt. Platform Kerk en Aardbeving en de oecumenische vieringen werden speciaal genoemd als erg waardevol voor deze groep moedeloze en machteloze mensen die geen ander middel ziet dan een hongerstaking om de machten in Nederland in beweging te krijgen.

Wie zorgt voor de geestelijk verzorgers ? Want vergeet niet, dat ook hun ziel veel te verduren krijgt, zeker wanneer zij zelf in de gaswinningsregio leven, wonen en werken. Met ook de dreiging voor hen en hun eventuele eigen gezinnen.

Een psycholoog die in haar werk veel met deze ellende te maken heeft en ook bij de hongerstaker(s) betrokken is liet emotievol horen wat het met haarzelf doet.

Dat gebeurde op een bijeenkomst die door het kamp van de hongerstaker(s) georganiseerd was. Helpers zijn ook kwetsbare mensen!

Jitse van der Wal,

getrouwd, kinderen uit huis,
bewoner van Appingedam,
predikant GKV Appingedam,
voorzitter Platform Kerk en Aardbeving,
voorzitter ChristenUnie Appingedam

Mail van Liebrecht P. Hellinga, predikant Baptistengemeente Appingedam
Verstuurd op vrijdag 20 april 2018.

Hallo Jacobine, Jitse, Marco en Gerard Agterkamp,

Mensen van Stut & Steun hebben aangegeven dat het zeer wenselijk is dat er Geestelijk Verzorgers in het Gaswinningsgebied komen. Mensen willen graag hun verhaal kwijt kunnen op zo'n manier dat zij verder kunnen met hun leven. Dit betreft geen mensen met psychische problemen. Dit betreft mensen die zijn vastgelopen in onderhandelingen met de NAM. Mensen die toenemende vragen hebben n.a.v. nieuwe ontwikkelingen nu de gaskraan zal worden dichtgedraaid. enz.

Stichting Groninger Dorpen heeft bij monde van Meindert Schollema en Maartje Kiep aangegeven dat de behoefte naar Geestelijk Verzorgers groot is. St. Groninger Dorpen is met regelmaat in Groninger dorpen en spreekt bewoners/gedupeerden. Zij constateren dat de vragen van mensen toenemen, zonder dat er antwoorden komen. De toenemende onzekerheid is voor een toenemende groep mensen een probleem: men weet niet waar men aan toe is. Hun leven dreigt stil komen te staan.

Mensen van de organisatie "Ons laand, ons lu" vragen om Geestelijk Verzorgers vanwege de vele mensen die zijn vastgelopen, geen uitweg meer zien, een aantal suïcidaal blijkt te zijn.

Onlangs gebeld door gemeenteleden: de toegezegde plannen t.a.v. sloop/nieuwbouw zijn teruggedraaid zonder overleg. Tevens geen duidelijkheid over vervolg. Het betreft mensen die op leeftijd beginnen te raken en door lichamelijke beperking minder mobiel zijn. Ze wisten niet hoe verder ... Hun leven dreigt stil te komen staan. Mentaal gezonde mensen die in een zeer onduidelijke situatie terecht zijn gekomen wat hun leven geen goed doet.

met groet,

Liebrecht

Mail van Jan Hommes, Predikant van de Protestantse gemeente de Woldkerken te Schildwolde-Overschild-Hellum-Noordbroek
Verstuurd ergens in februari 2018

Gisteravond, donderdag 25 januari, was er in Schildwolde een bijeenkomst van wat we noemen een Diakkonaal Platform of Diakonale Raad. Daar waren alle diakenen aanwezig vanuit de voormalige gemeente Slochteren (inclusief Overschild bijvoorbeeld) evenals Humanitas (vanuit Hoogezand), de gemeente Midden Groningen middels hun Sociaal team en Edzesheerd.

Te gast waren drie bewonersbegeleiders van Nationaal Coordinator Groningen, die moeten zorgen voor een goed lopend proces rond de versteviging, in dit geval van Overschild. Zij hebben verteld hoe dat in z'n werk gaat en wat er gebeurt. Interessant en verhelderend, nuchter en eerlijk, zo kwam het over tenminste. Het is duidelijk dat Overschild op de schop gaat, en behoorlijk, met veel overlast gedurende een aantal jaren. De bewonersbegeleiders spreken met alle mensen, dat hebben ze al gedaan en blijven ze doen: zij brengen de boodschappen en inventariseren problemen. Zij komen dus achter de voordeur. Als kerkelijke gemeenten hebben we minder insteek bij gezinnen daar, maar zij merken wel kerkelijke betrokkenheid; zij merken ook sociale problematiek.

Ik vroeg de bewonersbegeleiders hoe zij aankeken tegen een poging van het Platform Kerk en Aardbeving om middelen te genereren om geestelijke verzorging in het gehele gebied te realiseren. Zij zouden deze deskundigheid graag toevoegen. De inzet voor de bewoners op sociaal en maatschappelijk terrein loopt via de gemeente, die twee extra mensen heeft aangesteld om dat te doen. Eigenlijk wist niemand van het bestaan van het platform; zij wisten ook niet van een initiatief om menskracht in te zetten als geestelijke verzorging. Zij zouden dat wel toejuichen. Als plaatselijke kerken doen we wat we kunnen met onze mensen.

Ik geef dit door, zo heb ik beloofd de bewonersbegeleiders en aan de man van het sociaal team van de gemeente, aan jullie, zodat vanuit het platform wellicht contact kan worden gelegd. De bewonersbegeleiders zitten op dit moment in de Pompel, dorpshuis in Overschild en aanspreekpunt is Floor Alberts; de man van de gemeente die in het sociaal team dit werk doet is Eef Goesten (eef.goesten@slochteren.nl, 0630487356) of algemeen sociaalteam@slochteren.nl. Ik denk dat contacten met hen vruchtbaar kunnen zijn.